

nem egyforma mértékben – került offenzív változtatások elé, amelyet az egyes országok különbözőképpen válaszoltak meg.

Barakonyi Károly egyetemi tanárként, rektorként sorra szembe-sült a változások nyomán megjelenő új igényekkel, amelyeket, mint a stratégiai kérdések szakértője, hovatovább megoldásra érettnnek ítélte. A változtatások igénye 1989 óta tartamilag/formailag meggyorsult. Az állami közoktatás feszesen összerendezett intézménytömbjéből fokozatosan kiszabadult intézmények más feltételek között keresik és lelik meg részben túlélésük, részben továbbfejlődésük útját. A piacosodó viszonyok és a szabályozás újrafogalmazásának menedzserelve és -gyakorlata kreatív megoldások felé mutat. A mű elemző fejezetei (Az egyetemi hagyományok, Változó világunk, A Bologna-folyamat kihívásai, Felsőoktatásunk és a bolognai folyamat, Lépcsős képzés: akadémiai reform, Egyetemi kormányzat, Egyetemi irányítási modellek, A felsőoktatás finanszírozása, Stratégiaalkotás a felsőoktatásban) számos összehasonlító példával, érdemi megállapításokkal látja el az olvasót a szükségyszerű kényszer és változtatás egyes indokaira tekintettel. Szerzőnk a racionális szerveztelemzés oldaláról a szolgáltatás hatékonysága, a felhasználó érdekei és az irányítás részletes, szintekre bontott tartalmának ismertetésével alakítja ki modelljét. Szerzőnk minden lényeges kérdést érint meggyőződése szerint azért, mert a mai egyetemvezetésnek nincs vagy nem kellőek az ismeretei a megváltozott környezet elvárásairól és lehetőségeiről. Ugyanakkor a célszerűen hasznosítható menedzser-eszközrendszer birtokában közvetlen javaslatot tesz – alkalmazkodva a meghatározó uniós alapelvekhez – a felsőoktatás 2010-es állapotára. Művének címe ideális folyamatot

jelöl – Rendszerváltás a felsőoktatásban – amelynek megvalósításához ez a könyv új oldalról ad támpontokat.

Ma már nem lehet külön magyar egyetemvezetési érdek, mert az keveredik az – egységesülni igyekvő európai gyakorlattal. Az uniós belépéssel a magyar felsőoktatás is része lett az uniós oktatási/képzési szakpolitikának. Az uniós oktatást nemzeti hatáskörbe utalja, ugyanakkor érzékelhető, hogy erőteljes ajánlásokkal befolyásolva igyekszik egységesíteni az európai hatékonyság érdekeit szolgáló oktatáspolitikákat. Barakonyi Károly stratégiai szemlélettel, a sikeres vezetési, irányítási rendszereket a felsőoktatásra adaptálva bizonyítja, hogy így megváltozva, a magyar felsőoktatás dinamikus, hozzáértő, megbízható és együttműködő ország oktatási/képzési háttereként alapja a következő időszakoknak. Talán nem véletlen, hogy a kötet szerzője egyetemi tanár, a Pécsi Tudományegyetem volt rektora, a mű bírálója Gaál Zoltán egyetemi tanár, a Veszprémi Egyetem rektora. A menedzserizmus eredményei, a jelen tapasztalatai mindkettejüknél a változtatás érdemi igényét körvonalazzák a felsőoktatás távlatos hatékonysága érdekében.

Krisztián Béla

Sallai János (szerk.)

AZ EU, MINT A SZABADSÁG, BIZTONSÁG ÉS JOG TÉRSÉGE

Készült: A BM Oktatási Főigazgatóság gondozásában.

2004, 275 oldal.

Az Európai Unió bel- és igazságügyi együttműködéséről szóló könyv két funkciót lát el: egyrészt

felsőfokú oktatási tankönyv az e hivatásra készülőknek és az e feladatokat ellátóknak, másrészt a széleskörű magyar olvasó közönség számára újszerű tényeket világít meg az EU bel-, igazságügyi és védelmi együttműködéséről. Az EU-ban ez a együttműködés lényegében csak az elmúlt évszázad utolsó évtizedében bontakozott ki, s korunkban is tovább fejlődik. Szakács Gábor, a BM Oktatási Főigazgatóságának főigazgatója előszavában rámutat arra, hogy e könyv megjelenését követően is tovább kell folynia e téma kutatásának, újabb szakirodalom megjelentetésének.

E könyv esetében ez annál is inkább időszerű, mivel a kéziratok lezárása az Európai Unióhoz való csatlakozásunkat megelőzően történt. Csak egy példát említve: magyar állampolgár az EU-ban ma már nem csupán vízum-mentességben részesül, hanem a belső határokat útlelél nélkül szabadon átlépheti.

A könyv nagy előnye, hogy szerzői olyan szakértők, akik hivatásszerűen is részesei az EU bel- és igazságügyi együttműködésének. Tóth Árpádné Masika Edit, külügyminisztériumi szakértő ennek történetéről írva, megvilágítja az ehhez kapcsolódó politikákat, kezdve a személyek szabad mozgásától, az EU állampolgárságon át az EU bővítéséig.

Tóth Judit, a Miniszterelnöki Hivatal főtanácsadója a személyek EU-beli szabad mozgását ismertető fejezete tartalmazza ennek feltételeit is; köztük, hogy az EU-ban a tagállamok döntenek el, melyik hatóságuk hatáskörébe tartozzék az idegen rendszet; tehát emiatt nem szükségesek közigazgatási módosítások. A fejezet igen szakszerűen s mégis olvasmányosan ismerteti az idegenrendszet gyakorlatát,

ugyanakkor tartalmazza az ezt megalapozó értékítéleteket is: az idegengyűlölet és a rasszizmus tilalmát.

Elmélyülési céljait követve, az EU igen sokat foglalkozik a rendőri együttműködés követelményeivel, s ennek központjával, az Europolal. Hegyaljai Mátyás (Országos Rendőr-főkapitányság és Europol Magyar Nemzeti Iroda) és Bobák Artur (Rendőrtisztai Főiskola, Rendészei Vezetőképző) fejezetéből megismerhetők, hogy e téren mi az EU és mi a tagállam hatásköre és – ami a nem szakértő olvasók előtt általában nem ismert –, hogy miképpen működik e két hatáskör kapcsolata, vagyis az összekötő-tisztai rendszer. A szerzők nem hallgatják el a vitatott kérdéseket sem: a költségeket, s a továbbfejlesztés szükségességét. Írásuk egyidejűleg gyakorlati és politika-elméleti, mai és jövőbeli, miközben valóságos felderítések – tanulságos, s ugyanakkor krimiknél sokkal szórakoztatóbb – ismertetését is tartalmazza.

Némethné Bokor Klára (Igazságügyi Minisztérium) és Nagy Henriett (Igazságügyi Minisztérium) az EU büntető igazságszolgáltatási együttműködését vizsgálja meg. Ez – az európai elfogató parancs és a tagállamok közötti átadás bevezetésével – lényegesen fejlődik. Például polgárbarát szabály, hogy a hivatalos iratokat – ha a címzett a küldő hatóság nyelvét nem ismeri – le kell fordítani a

címzett anyanyelvére. A jövőre és az integrációs együttműködés más területeire is vonatkozó tanulság, hogy a tagállam hatáskörében maradó jogosultság esetében is igen hatékony lehet az EU-beli együttműködés, s a közös értékrend biztonságos érvényesülése.

Sallai János, a Rendőrtisztai Főiskola, Rendészeti Vezetőképző Továbbképző és Kutatóintézet tanárának fejezete az EU nagy eredményét, a Schengeni Egyezményeket mutatja be, melyek két szempontból is alapvető jelentőségűek: az ebben részt vevő tagállamok polgárai számára megszűnt az integráción belüli határokon való ellenőrzés, ehhez nincs szükségük útlevele; ebben a korábbi 15 tagállam közül nem valamennyi vesz részt, mivel elfogadták a megerősített együttműködés szabályát, azaz a tagállamok egy része megállapodhat szorosabb együttműködésben, ha a többiek ehhez való későbbi csatlakozási igényét biztosítja. A fejezet ismerteti a Schengeni együttműködés valamennyi területét, köztük az igen fontos Schengeni Információs Rendszert.

Ritecz György, a Határőrség Országos Parancsnoksága részéről foglalja össze a Schengeni Közös Kézikönyv anyagát, tehát a Schengeni szerződő államok területére való beutazás feltételeit; a határrendészeti ellenőrzést; a Közös Kézikönyv uniós mellékleteit és tagállami mellékleteit.

Igen hasznos, hogy a könyv az ajánlott irodalmon és linkeken kívül Sallai János „Mini EU lexikon”-ját – is tartalmazza.

A vonatkozó felsőoktatás számára jelentős segítségül szolgál a kötet végén lévő 222 kérdés. A bel- és igazságügyi együttműködés ugyanis igen sokrétű; ismerni kell az EU erre vonatkozó jogrendjét, s mivel az ennek alapját képező – a tagállamok állam- és kormányfői által 2004 végén aláírt – Európai Alkotmány Szerződés ratifikálása még folyamatban van, várhatóan két évig hatályos marad az EU jelenlegi bonyolult szerződési rendszere.

A főiskolai hallgatók számára igen hasznos, hogy indokolt esetben a kérdések utalnak a régi szerződésekre és az Alkotmány Szerződésre is. A remélhetőleg még ebben az évben megjelenő új kiadásban célszerű lesz Magyarország hatályos Csatlakozási Szerződését és az EU Alkotmány Szerződését is befoglalni.

Összefoglalva a könyv hiánypótló és nagy előnye, hogy szerzői nem csupán közleményekből, előadásokból ismerik témájukat, hanem annak szakértői lévén, a gyakorlatból is, továbbá, hogy hivatásos szakértőkként értékelik az eddig elérteteket és a további tenni-valókat.

Izikné Hedri Gabriella